

SUN'IY INTELLEKTNING AXLOQIY MUAMMOLARI

<https://doi.org/10.24412/2181-1784-2025-24-325-328>

Kallibekova Zulkumar

Qoraqalpog'iston qishloq xujaligi va axgotexnologiyalar instituti dotsenti
Nukus, Qoraqalpog'iston

Annotatsiya. Bu maqolada hozirgi zamondagi raqamli texnologiyalarning tarqalishi bilan bog'liq masalalarning axloqiy tomonlari muhokama qilinadi. Hozirgi zamonda sun'iy intellektdan foydalanishning axloqiy jihatlari muhokama qilinadi va echim izlanadi.

Kalit so'zlar: axloq, sun'iy intellekt, chatgpt, sun'iy intellekt etikasi, raqamli texnologiyalar, ta'lim texnologiyalari, tarbiya.

ЭТИЧЕСКИЕ ВОПРОСЫ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА

Аннотация. В этой статье обсуждаются этические аспекты проблем, связанных с распространением цифровых технологий в наши дни. В настоящее время обсуждаются этические аспекты использования искусственного интеллекта и ищутся решения.

Ключевые слова: этика, искусственный интеллект, chatgpt, этика искусственного интеллекта, цифровые технологии, образовательные технологии, воспитание

ETHICAL ISSUES OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

Annotation. This article discusses the ethical aspects of the problems associated with the proliferation of digital technologies these days. The ethical aspects of using artificial intelligence are currently being discussed and solutions are being sought.

Keywords: ethics, artificial intelligence, chatgpt, ethics of artificial intelligence, digital technologies, educational technologies, education

XXI asrning eng ustuvor texnologiyalaridan biri bo'lgan sun'iy intellekt nafaqat ta'lim jarayonlarini boshqarish, balki ta'lim oluvchilar uchun muhim kontentlarni yaratish va ularga shaxsiylashtirilgan kontentni taklif etish imkonini bermogda.

Sun'iy intellekt o'rganish sifatini yaxshilashga, jarayonni tezlashtirishga va samaradorlikni oshirishga yordam beradi. Biroq, ta'limda neyron tarmoqlardan foydalanishda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan ba'zi muammolar mavjud.

Birinchidan, sun'iy intellektning shaffofligi etarli emas. Muayyan muammolarni hal qilishda samarali bo'lsa-da, SI o'rganish uchun salbiy oqibatlariga olib kelishi mumkin. Masalan, o'qituvchilar undan o'quvchilarning bilimlarini baholash uchun foydalanishlari mumkin, ammo bu tarfakashlik va kamsitishlarga olib kelishi mumkin.

Ikkinchidan, bu o'quv jarayoni ustidan nazoratni yo'qotish xavfi. Masalan, neyron tarmoq orqali individual o'quv dasturlarini yaratish o'quvchilarni faqat ularning qiziqishlari va bilim darajalariga mos keladigan materiallarni olishga olib kelishi mumkin. Bu o'quv jarayonidagi xilma-xillikni tekislashi va motivatsiyani kamaytirishi mumkin.

Uchinchidan, ma'lumotlar xavfsizligi muammosi mavjud. Ta'limda neyron tarmoqdan foydalanish xodimlarning sizib chiqishiga olib kelishi mumkin. Sun'iy intellekt deganda raqamli texnologiyalar yordamida inson ongining ayrim jihatlari masalan, muloqot qilish, muammolarni yechish, mantiqiy fikrlash, o'rganish, modellashtirish texnologiyasi tushuniladi.

Sun'iy intellekt o'zini anglash qobiliyatiga ega emas va “empatiya”, ya'ni axloqiy asoslar unga begona. Insonning axloqiy “kompasi” asosan uning tarbiyasi, atrof-muhiti, axloqiy tamoyillari va diniy e'tiqodiga bog'liq. Shu tamoyillarga asoslanib kompaniyalar o'z etikasini quradi, to'g'ri va noto'g'rini aniqlaydi hamda shunga ko'ra qoidalar belgilaydi. Sun'iy intellektda bunday “kompas” – axloqiy yo'nalish mavjud emas. Sun'iy intellekt to'g'ri va noto'g'rini faqat unga “to'g'ri” yoki “noto'g'ri” yorliqlari biriktirilgan ma'lumotlarga asoslanib ajrata oladi.[1]

SI masalasida yagona axloqiy yo'nalish uning yaratuvchisi tomonidan belgilanadi. Yaratuvchi to'g'ri va noto'g'rining me'yorini belgilaydi. Bu sun'iy intellektning insoniyatga qarshi chiqishi kabi nazariyalarning asosi borligini ko'rsatadi. Bugungi kunda ba'zi dasturchilar o'zlari yaratgan sun'iy intellektning qanday ishlashini to'liq tushuntirib bera olmasligi bunga misol bo'la oladi. Biz kitob va kinolarda tasvirlanadigan tipdagi urushlarni emas, balki ataylab yolg'on yoki targ'ibot mazmunidagi kontentni tarqatish, odamlarni manipulyatsiya qilish yoki genotsidga undash kabi xavf-xatarlar real bo'lishi mumkinligini nazarda tutyapmiz.

Zamonaviy SI texnologiyalari ommaviy axborot vositalarida qo'llanilganda, zo'ravonlik va vahimani osonlik bilan qo'zg'atishi mumkin. Yolg'on yangiliklar bugungi kunning real muammosi bo'lib, ular tarqalishining salbiy oqibatlarini biz allaqachon ko'rib turibmiz. Bunday texnologiyalar hozir ham internet tarmoqlarida

hech qanday to'lovlarsiz ochiq bo'lib, undan foydalanib turli muammolar keltirib chiqarish qiyin bo'lmay qoldi.

Kelib chiqayotgan ijtimoiy muammolarni yechish ayni vaqtda dolzarb masala bo'lib, bularni sun'iy intellektni cheklash orqali yechib bo'lmaydi. Bizning fikrimizcha, axloqiy tamoyillar sun'iy intellektni loyihalashtirish va ishlab chiqish jarayonining boshidanoq integratsiyalashgan bo'lishi kerak edi. Shu orqali har qanday sun'iy intellekt texnologiyasi inson tomonidan nazorat qilinishi, tekshirilishi va monitoring qilinishi imkoniyati vujudga keladi. Bu orqali uning tabiatini to'liq tushunish va insonning axloqiy kompasiga zid kelmasligi vazifalarini qo'shish mumkin bo'ladi.

Sun'iy intellekt bizning zamonamizning eng muhim texnologik ishlanmalaridan biri bo'lib, undan axloqiy tamoyillarga muvofiq foydalanish katta ahamiyatga ega. Bizning blog postimizda biz Sun'iy intellekt nima ekanligini, nima uchun muhimligini va u olib keladigan axloqiy masalalarni batafsil ko'rib chiqamiz. AI ilovalarining keng doirasi muhokama qilinadi, ma'lumotlar maxfiyligidan ta'limda foydalanishgacha, biznes olamidagi ta'siridan tortib olib tashlanishi kerak bo'lgan axloqiy muammolargacha. Bundan tashqari, sun'iy intellektidan foydalanishda qo'llanilishi kerak bo'lgan asosiy tamoyillar va kelajakdagi takliflar taqdim etilib, texnologiyadan mas'uliyatli foydalanishga e'tibor qaratiladi. Sun'iy intellekt bo'yicha treninglar uchun zarur bo'lgan kompetensiyalar va yangi tendentsiyalar ham ta'kidlanib, bu sohada ongli yondashuvni rag'batlantiradi.

Axloqiy masalalarning murakkabligi, **sun'iy intellekt** Bu ishlab chiquvchilar, siyosatchilar va foydalanuvchilar o'rtasida doimiy muloqot va hamkorlikni talab qiladi. Ushbu hamkorlik axloqiy me'yorlarni aniqlash, huquqiy tartibga solish va texnologik echimlarni ishlab chiqishda muhim ahamiyatga ega. Masalan, algoritmlarning shaffofligini oshirish va ma'lumotlar maxfiyligini himoya qilish uchun turli texnika va usullar ishlab chiqilmoqda.

Axloqiy masalalar reytingi

Tarafsizlik va diskriminatsiya

Ma'lumotlar maxfiyligini buzish

Shaffoflik yo'qligi

Mas'uliyatning noaniqligi

Inson nazoratini kamaytirish

Ish bilan bog'liq yo'qotishlar[2]

Xulosa o'rnida, axloqiy asoslarni yaratish va amalga oshirish, **sun'iy intellekt** texnologiyalarning jamiyatga ta'sirini minimallashtirishga yordam berishi mumkin. Ushbu ramkalar inson huquqlarini hurmat qilish, adolat, tenglik va

barqarorlik kabi asosiy qadriyatlarni himoya qilishga qaratilgan bo'lishi kerak. Axloqiy me'yorlarga rioya qilish bizga sun'iy intellektning potentsial afzalliklaridan foydalanish va uning salbiy oqibatlaridan qochish imkonini beradi. Shuni esdan chiqarmaslik kerakki, texnologiyadan axloqiy foydalanish barqaror va adolatli kelajakning kalitidir.

ADABIYOTLAR RO'YXATI (REFERENCES)

1. Rahmiddin MUXTOROV, Sun'iy idrok: axloqiy muammolar
<https://yoshlarovozi.uz/oz/news/axloqiy>
2. <https://www.hostragons.com/uz/blog/suniy-intellekt-va-axloqiy-texnologiyalardan-masuliyatli-foydalanish/>